

**ПРОБЛЕМИ
ГАЛУЗЕВОЇ
КОМУНІКАЦІЇ ТА
ПЕРЕКЛАДУ**

Збірник статей
студентської наукової конференції
12 січня 2017

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ №4 (ГУМАНІТАРНИЙ)

**МАТЕРІАЛИ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВОЇ
КОМУНІКАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ»**

Збірник статей

Харків

2017

УДК 81
П 33

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
філології, перекладу та мовної комунікації
Національної академії НГУ
(протокол №5 від 06.12.2016 р.)

Редакційна колегія:

Пелепейченко Л. М. – д-р філол. н., професор (головний редактор);
Ільченко О. А. – канд. філол. н. (заступник головного редактора, редактор
випуску);
Дорошина Л. Ф. – канд. філол. н.;
Карпенко Н. А. – канд. філол. н.;
Приступа Т. І. – канд. філол. н., доцент;
Ткач П. Б. – канд. філол. н., доцент;
Щербина В. В. – канд. філол. н., доцент.

Матеріали студентської наукової конференції «Проблеми галузевої комунікації та перекладу» : збірник статей / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. Л. М. Пелепейченко, канд. філол. наук О. А. Ільченко. – Х. : Національна академія НГУ, 2017. – 66 с.

До збірника увійшли статті молодих науковців, присвячені проблемам галузевої комунікації, міжкультурної комунікації, теорії та практики перекладу тощо. Збірник покликаний сприяти підвищенню наукового та методологічного рівня досліджень у галузі філології.

УДК 81
П 33

ЗМІСТ

Т. М. Ведь

Структурно-семантичні особливості неологізмів у сучасній англійській мові.....6

Н. О. Дьомочкіна

Відтворення в перекладі емоційно забарвленої лексики художнього кінофільму....9

Ю. О. Коваленко

Характерні риси терміна як об'єкта перекладу.....13

М. О. Мотінова

Відтворення в перекладі рис комунікативної особистості сучасної англійської леді.....16

О. Л. Панфілова

Особливості українського перекладу порівняння у романі J. R. R. Tolkien «The Hobbit».....21

В. А. Полякова

Типологія реалій у кінофільмі «Стартрек».....27

О. І. Пономарьова

Особливості відтворення кольоративної лексики в поетичному тексті як об'єкт перекладу.....31

Т. В. Світлична

Способи вживання форм герундія в англомовних текстах наукового стилю.....38

С. С. Терещенко

Хибні друзі перекладача в юридичних текстах.....43

А. Ю. Тітова

Вербалізація рослинного світу в кіноповісті «Зачарована Десна» О. Довженка та її англомовному перекладі.....48

С. О. Цвях

Комунікативна особистість американського військовослужбовця
(соціолінгвістичний і перекладний аспекти).....53

Т. П. Цимбалюк

Прагматичний аспект перекладу фразеологічних одиниць у художньому тексті...59

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Жодна нова наука не в змозі існувати без неологізмів, нових слів і нових інтерпретацій уже існуючих слів, адже завжди виникає потреба пояснити й описати реалії сьогодення по-новому. Мовна система постійно змінюється, а отже, науковці повинні повсякчас вивчати зміни, що відбуваються в мові, для того, щоб уміти адекватно відтворювати швидкий розвиток лінгвістичної думки. Саме це визначає актуальність цієї розвідки.

Мета роботи – виявити структурно-семантичні особливості неологізмів у сучасній англійській мові.

Немає чіткого визначення поняття «неологізм». Деякі дослідники вважають, що неологізми – це такі одиниці, які з'явилися у мові після певного періоду: кінець Другої Світової війни, освоєння космосу та запуск першого супутника – 1957 рік чи, за визначенням К. Барнхарта у словнику нових слів, – після 1963 року.

Н. Котелова [3, с. 7] виділяє нові слова як власне нові, вперше утворені або запозичені з інших мов, а також слова, що були відомі й раніше, але вживалися обмежено, поза літературною мовою, або ті слова, що відішли з активного вжитку, але зараз почали широко використовуватися, а також похідні слова, що нібито існували в мові потенційно і були утворені від давно існуючих слів за відомими моделями лише за останні декілька років.

За Г. Бусманном [5, с. 84], неологізми проходять декілька етапів, перш ніж стати загальноживаною лексикою: виникнення, узуалізація, акцептуалізація та лексикалізація або інтеграція.

Неологізми класифікуються або за логіко-семантичними ознаками, тобто переліком понять, що нові слова означають, або за способами словотвору.

Зважаючи на те, що неологізми – це слова, які мають нову форму або новий зміст, за класифікацією В. Заботкіної [1, с. 7], їх поділяють на власне неологізми, трансномінації та семантичні інновації.

Згідно зі словотворчою системою англійської мови, за класифікацією А. Ільїної й С. Кибасової [2], існують такі способи утворення нових слів: афіксація, конверсія, словоскладання, скорочення, реверсія, постпозиція, звуконаслідування, або оноματοпея, редуплікація, чергування звуків, перенесення наголосу в слові.

Вивчення неологізмів не тільки дає змогу зафіксувати способи й засоби вербалізації нових концептів і категорій, еволюцію мовної картини світу, але й дає ключі до розуміння своєрідності культури носіїв цієї мови, їх системи цінностей і світосприйняття. Нові слова відображають найбільш важливі зміни, що відбуваються в суспільстві, а також слугують джерелом поширення нових мовних одиниць. Таким чином, можна виділити найбільш важливі сфери появи нових слів [4, с. 256], які пов'язані з безпосереднім інтересом носіїв мови: 1) політичне й економічне життя суспільства; 2) різні соціальні явища (*Mx* – звернення, що використовується перед прізвиськом людини або повним ім'ям тих, хто бажає уникнути вказівки на їх стать, або тих, хто вважає за краще не ідентифікувати себе як чоловіка або жінку); 3) екологія (*blizzaster* (blizzard + disaster) – сильна снігова буря та наслідки після неї); 4) інтернетівські технології; 5) субкультури (*cosplay* – манера наряджатися, як персонаж із фільму, книги або відеогри, особливо з японських жанрів манга і аніме; *drivestep* – музикальний жар, який гарно слухати за кермом машини); 6) мистецтво; 7) мобільні технології; 8) здоров'я та сектор хвороб (*Qwerty tummy* – шлункова інфекція, спричинена вірусом, що потрапляє до організму через використання брудної, зараженої вірусом клавіатури); 9) спорт; 10) процеси глобалізації.

Отже, структурно-семантичними особливостями неологізмів є новизна значення, утворення нової форми слова, акцептуалізація слів носіями мови та належність до певної сфери вживання.

Література

1. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / В. И. Заботкина. – М. : Высшая школа, 1989. – 128 с.
2. Ильина А. Н. Словообразование в современном английском языке / А. Н. Ильина, С. Г. Кибасова. – СПб. : СПбГУЭФ, 2012. – 90 с.
3. Котелова Н. З. Первый опыт лексикографического описания русских неологизмов / Н. З. Котелова // Новые слова и словари новых слов. – Л. : Наука, 1979. – 184 с.
4. Хребтова А. В. Новые слова в английском языке : лингвокультурный аспект / А. В. Хребтова // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки. Книга 1. – Ніжин, 2013. – С. 255–259.
5. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft. / H. Bußmann // Aktualisierte und erweiterte Auflage. – Stuttgart, 2002. – 390 s.
6. Oxford Dictionaries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oxforddictionaries.com>. – Назва з екрана.
7. Word Spy. The Word Lover's Guide to New Words [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wordspy.com>. – Назва з екрана.

Науковий консультант – канд. філол. н., доцент Ткач П. Б.

**ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ
ЕМОЦІЙНО ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ
ХУДОЖНЬОГО КІНОФІЛЬМУ**

Глибоке й повне розуміння читачем перекладу змісту тексту оригіналу фактично зводиться до осмислення намірів автора, які часто виявляються саме у використанні емоційно забарвлених слів. Емоційне забарвлення часто видає приховані авторські інтенції. У науковій літературі більше уваги приділялося проблемам перекладу текстів друкованих творів, значно менше – перекладу кінофільмів, особливо в плані відтворення авторських інтенцій. Ураховуючи недостатню вивченість питання про адекватний переклад емоційно забарвленої лексики художніх кінофільмів, воно залишається актуальним. У цій роботі була поставлена мета обґрунтувати умови відтворення в українському перекладі емоційно забарвленої лексики художнього фільму.

Критичний огляд наукової літератури дав змогу уточнити поняття і терміни, задіяні в роботі, і сформувані наукову концепцію дослідження. Основна концептуальна ідея дослідження полягала в тому, що в перекладі емоційно забарвленої лексики необхідно орієнтуватися не тільки на повноту і точність відтворення змісту тексту, а й на етичні норми й естетичні смаки реципієнтів перекладу.

Виявлена специфіка перекладу тексту кінофільму у порівнянні з друкованими текстами. Переклад художніх фільмів – особливий вид діяльності перекладача. Перекладач має відтворити інтенції автора у діалозі і дуже рідко – закадровому перекладі. Переклад уводить фільм в інше культурно-історичне середовище, у творі, створеному режисером на основі культури, носієм якої він є, змінюється адресат. У його сприйнятті «чужого» явища неминучі неточності.

Перекладач може впливати тільки на мовний рівень фільму, а інформація, закладена в саундтреку й образотворчому ряді, залишається незмінною. Тим часом і зображення, і звукове оформлення містять безліч соціальних і культурних алюзій і метафор, зрозумілих глядачеві оригінальної версії і не зрозумілих глядачам перекладеного фільму. Перекладач може відновити цю інформацію лише частково, наприклад, у перекладі пісень і написів. Як правило, пісні до фільмів обираються не випадково – вони зорієнтовані на вираження авторських інтенцій і впливового ефекту кінострічки. У закадровому перекладі існує традиція озвучувати їх.

У роботі емоційно забарвлена лексика інтерпретується як сукупність слів і фразеологічних одиниць, що відтворюють почуття й емоції мовців, а також їх наміри відповідно до умов дискурсу. У складі емоційно забарвленої лексики виділяють такі групи мовних одиниць: слова, що називають певні емоції та переживання; лексеми, які слугують для опису почуттів і для передачі емоційних відтінків у оцінці явищ; слова, які містять інформацію про наміри мовця відповідно до умов дискурсу. До розряду емоційно забарвлених слів належать різні прошарки лексичного складу: загальноживані слова і просторічні; міжстильові і стилістично марковані (переважно розмовні, часто просторічні, іноді книжні). До емоційно забарвлених належать також ненормативні слова.

У перекладі художнього кінофільму емоційно забарвлена лексика використовується для відтворення авторських інтенцій. Авторські інтенції інтерпретуються як наміри автора в зображенні подій і окремих персонажів.

У перекладі емоційно забарвленої лексики основним завданням перекладача є відтворення прагматичного потенціалу оригіналу. Для адекватного відтворення в перекладі прагматики емоційно забарвлених мовних одиниць необхідним є виявлення їхніх прагматичних функцій у фільмі оригіналу. У разі вираження негативного ставлення в американських художніх кінофільмах часто використовується ненормативна лексика.

Виявлено, що емоційно забарвлені слова у діалогах художнього кінофільму виконують такі функції:

- акцентування ідеальності головного героя, який виступає як еталонна модель англійського аристократа (кінофільм «Король говорить»);
- акцентуація уваги на соціальному статусі мовця (там само);
- зображення недугу, що заважає герою здійснювати комунікативний вплив, та важкого шляху до перемоги (там само);
- вираження ставлення до подій – позитивного чи негативного (більшість художніх кінофільмів);
- оцінку подій чи вчинків людей (більшість художніх кінофільмів);
- іронії та самоіронії (в окремих кінофільмах).

У роботі доведено, що спосіб відтворення в перекладі емоційно забарвленої лексики має відповідати етичним та естетичним уявленням реципієнтів перекладу, особливо стосовно перекладу ненормативної лексики.

Конкретні перекладацькі рішення приймалися в результаті аналізу авторських намірів і базувалися на виявленні компонента синонімічного ряду української мови, який найбільшою мірою відповідає авторським намірам англійського фільму. Стосовно ненормативної лексики перекладач має враховувати етичні норми, притаманні українській комунікативній культурі, що виражаються в конвенційних нормах перекладу. В Україні не прийнято озвучувати в художніх кінофільмах ненормативну лексику, тому в нашій роботі запропоновано або опускає такі слова, або здійснювати лексичні заміни, обираючи нормативні одиниці з відповідним прагматичним потенціалом.

Перспективу дослідження становить низка питань, пов'язаних із особливостями відтворення в українському перекладі прагматичного потенціалу ненормативних мовних одиниць, які в англомовних кінофільмах часто використовуються.

Література

1. Ангерчік Є. Д. Експресивно-забарвлена лексика як елемент розмовно-побутового стилю в укарїнсько-англійському перекладі / Є. Д. Ангерчік // Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». – 2012. – № 25. – С. 72–78.
2. Елистратов В. С. Сниженный язык и национальный характер / В. С. Елистратов // Вопросы философии. – 1998. – № 10. – С. 55–63.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 245 с.

Науковий консультант – д-р філол. н., професор Пеленейченко Л. М.

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТЕРМІНА ЯК ОБ'ЄКТА ПЕРЕКЛАДУ

Формування суспільства, розвиток науки та техніки, нові наукові відомості викликають потребу нових слів, які виникають на базі основного лексичного фонду мови або ж запозичуються з інших мов. Вони утворюються спонтанно або спеціалістами внаслідок потреби найменування предмети та реалії, явища докільля та результати творчої діяльності людини. Для найменування результатів наукових пошуків необхідні слова, які називають термінами.

Проблемами термінології глибоко займалися такі лінгвісти, як-от: Г. Винокур, А. Реформатський, О. Ахманова, В. Даниленко, Н. Котелова, С. Гринєв та ін.

Медична лексика є однією з найдавніших фахових термінологій. Вона формувалася на власній мовній основі, засвоюючи все те, що на час її творення виробила світова цивілізація. Сучасна медична термінологія – одна із найбільших і складних у понятійному, змістовному відношенні систем термінів. Медичний лексикон, включаючи вживані в науковій медицині терміни інших наук (біології, хімії, фізики, мікробіології, радіології, генетики, антропології, психології, кібернетики та інші), складає декілька тисяч слів і словосполучень.

Щодо класифікацій термінів, то за різними показниками їх розподіляють на прості (однокомпонентні – *arm, ear* та ін.), складні та складені (багатокомпонентні – *finger-tapping, heart rate* та ін.). Незалежно від того, яким є термін – багатокомпонентним сполученням і чи є він словосполученням чи словом, омонімія поширене явище серед термінів і може бути проблемою під час перекладу. Так, наприклад, термін *factor*, що є терміном-словом має такі значення у різних галузях: *вітамін; гормон; ген* – у біології, в математиці – *множник*.

Щодо семантичної класифікації медичних термінів, то в роботі їх було розподілено на такі семантичні групи: назви медичних організацій, програм і центрів, наприклад: *ACTG (AIDS Clinical Trials Group)*; назви медикаментів: *ibuprofen*; назви медперсоналу: *nurse, hospital attendant*; фахівці в галузі медицини: *cardiologist, neurologist*, назви захворювань: *cyst, malaria*, назви внутрішніх органів і частин тіла: *occiput, skull*; хвороби, названі іменем відкривача: *Brill's disease, viral hepatitis type A, Alzheimer's disease* та ін.

Варто зазначити, що медична термінологія в аспекті перекладу неодноразово привертала увагу вчених (М. Антонової, Т. Кирилової, Е. Філіпової). У галузі згаданої проблеми зроблені важливі відкриття, проте питання перекладу англійських медичних термінів українською мовою залишається дослідженням із недостатньою повнотою і детальністю.

Строгість і однозначність наукового терміна, точна відповідність предмету (поняттю) – це ті якості, що характеризують будь-який термін, якому «протипоказані» експресія, побічні асоціації та риси, властиві іншим стилям. Медичному терміну не притаманне стилістичне забарвлення, а лише нейтральність, що є критерієм адекватного його перекладу.

У зв'язку з розбіжностями у граматичних, синтаксичних і морфологічних будовах двох мов, у процесі перекладу використовують трансформації. Перетворення, що здійснюються у перекладі, поділяються на чотири основні типи: 1) перестановка; 2) заміна; 3) додавання; 4) вилучення. Перестановка – це найбільш частотна трансформація для термінів-словосполучень: *Stevens-Johnson syndrome* – *Синдром Стівенса-Джонса*. Зауважимо, що англійська термінологія оперує багатьма запозиченими термінами. Передусім це стосується класичних мов – латинської і грецької. Вони, як правило, інтернаціональні, тому часто для перекладу використовують транслітерацію: *lymphadenopathy* – *лімфаденопатія*. Частотним також є використання калькування: *mobilized metals* – *мобілізовані метали*, *photophobia* – *світлобоязнь*. Опускання слів також є одним із способів в перекладу: *Cartilage is gristle, the elastic substance of the ear or nose.* – *Хрящ – це*

еластична речовина, з якої складаються вуха та ніс. Експлікація також один із частотних способів перекладу: *predictor* – *предиктор*, *musculoskeletal disorders* – *ускладнення з кістково-м'язовою системою*. Додавання теж трапляється, порівняно часто: *fatal cases* – *випадки з летальним наслідком*.

Отже, переклад медичних термінів вимагає від перекладача високого рівня обізнаності у відповідній галузі знань і чіткого дотримання норм української мови. Таким чином, професійний перекладач має поєднувати в собі мовну компетенцію, знання теорії перекладу та медичної галузі.

Література

1. Комиссаров В. М. Современное переводоведение / В. М. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2001. – 424 с.
2. Реформатский А. А. Что такое термин и терминология / А. А. Реформатский. – М. : Наука, 1965. – 254 с.

Науковий консультант – канд. філол. н. Карпенко Н. А.

ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ РИС КОМУНІКАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕДІ

Питання про відтворення в перекладі рис комунікативної особистості поставлене до порядку денного у зв'язку з поширенням антропоцентричного підходу до вивчення мовних явищ, переосмислення проблем перекладу під кутом зору нових лінгвістичних парадигм. Проте досі не виявлено ознак комунікативних особистостей окремих соціальних груп, особливостей їх комунікативних стратегій і тактик у різних типах дискурсу і способів їх відтворення в перекладі. Вирішення згаданих завдань потребують і теорія комунікації, і мовознавство, і конфліктологія, і психологія, і перекладознавство, оскільки всі ці науки спрямовані на пізнання людини і вдосконалення умов її діяльності. Викладене свідчить про актуальність теми цієї роботи.

Мета роботи – виявити ознаки еталонної комунікативної особистості представниць англійської еліти й обґрунтувати шляхи їх відтворення в українському перекладі.

У роботі обґрунтована модель когнітивно-прагматичного підходу до аналізу комунікативної особистості представниць англійської еліти та відтворення відповідних ознак у перекладі [2; 3]. У аналізі матеріалу до уваги береться міжкультурний аспект [1].

Представниця англійської еліти – леді – належить до етносоціальної групи, яку можна впізнати за ціннісними орієнтаціями та специфічними характеристиками вербальної й невербальної поведінки. Мовну поведінку людини можна сприймати як своєрідний маркер її приналежності до певного соціуму, як одну з найважливіших складових соціокультурної поведінки мовця, що входить до переліку поведінкових еталонів, вироблених суспільством у ході історичного

розвитку [2].

Існуючі в сучасній науці трактування поняття «еталон» можна розподілити на два блоки. Перший – бере за основу когнітивний характер процесів формування еталону і досліджує його як перебільшене переконання (думка), асоційоване з категорією; до його функції належить виправдання (пояснення) поведінки у зв'язку із цією категорією; як особливу форму збереження знань і оцінок, тобто концепт поведінки; як форму раціонального пізнання світу, що спрощує й прискорює обробку інформації. Другий блок визначень еталону розкриває його соціальний характер: еталон – це стійкі форми поведінки, які часто повторюються; це – соціокультурно маркована форма поведінки представника відповідної етнокультури, реалізованої в мовному спілкуванні у вигляді нормативного уявлення про доступну для нього ситуації спілкування. У цій роботі беруться до уваги обидва аспекти.

Еталонам властиві такі характеристики:

- аксіологічність: ознаки й атрибути, що містяться в еталонах, використовуються мовцями для того, щоб відносити предмети до того або того класу на основі родової подібності;

- виконання ними когнітивної функції (генералізація під час систематизації інформації), соціальної функції (розмежування «свого» й «чужого», «внутрішньогрупового» й «зовнішньогрупового»).

Структуру комунікативної особистості представниці англійської еліти становлять три взаємодоповнюючих плани: поведінковий, пізнавальний і ціннісний. Соціолінгвістична складова поведінкових характеристик комунікативної особистості англійської й американської жінки – мовлення освіченої людини, яка говорить рідною мовою; їх прагмалінгвістична складова – це еталонні дискурсивні ходи як стратегії позитивної і негативної ввічливості. Пізнавальний план комунікативної особистості сучасної англійської й американської жінки представлений у цьому дослідженні культурно-етнічним концептом «ввічливість». Ціннісний план комунікативної особистості англійської

представниці еліти містить етичні й утилітарні норми поведінки, властиві представникам середнього й вищого класів британського й американського етносу. Ці норми закріплені в їхньому моральному кодексі й відбивають світосприймання людей, об'єднаних у британську й американську лінгвокультурну спільноту.

Еталон комунікативної особистості англійської представниці еліти – це елемент британської картини світу, що містить уявлення про етичні й лінгвістичні норми поведінки представниці середнього / вищих класів, що відображає її очікувану поведінку в дискурсі.

До сучасних цінностей належать такі: прихильність до сім'ї, гідна поведінка, висока мораль, законослухняність, релігійність, добродійність, старанна праця, уміння правильно упорядкувати свій час, розпоряджатися індивідуальним підприємництвом.

Основні стратегії англійської й американської еліти – це стратегії ввічливості у будь-яких умовах спілкування.

У мовній свідомості англійців і американців створено модельний еталон представниці еліти, який визначає і модельний еталон комунікативної особистості, який вбирає такі риси:

- представниця англійської еліти – вихована, делікатна жінка. Ця риса відображається в ознаках комунікативної особистості: вона надає перевагу стратегіям позитивної ввічливості, а конфліктні ситуації вирішує тільки за допомогою спілкування, принаймні із стратегіями нейтральної ввічливості;

- представниця еліти – берегиня сім'ї, вона опікується чоловіком, дітьми і свої інтереси підкоряє інтересам родини. Ця риса відображається в улюблених темах спілкування леді: погода, здоров'я, мистецтво, проблеми моралі;

- представниця еліти – вірна дружина, яка огортає свого чоловіка позитивними емоціями, виконуючи підпорядковану, другорядну роль у родині. У мовній особистості це виявляється через стриманість у використанні емоційно забарвлених слів;

- представниця еліти має гарні манери. Стратегії позитивної ввічливості зумовлені саме цим;

- справжня представниця еліти має гарний смак, що виявляється у виборі мовних засобів спілкування;

- ціннісні пріоритети представниці еліти відповідають загально визнаним моральним нормам; представниця еліти ні за яких обставин не порушує моральних норм поведінки; нормативною є і її мова;

- справжня представниця еліти настільки інтелігентна, що не може себе захистити. Її мовна особистість не визнає грубої лексики і мовних одиниць із негативним емоційним ореолом.

Названі риси англомовної представниці еліти мають бути передані в перекладі. До умов адекватного відтворення рис мовної особистості представниць англійської й американської еліти в перекладі належать такі:

- виділення маркерів теми дискурсу – ключових слів, що найбільш точно відтворюють спрямованість розмови представниці еліти, – і пошуки відповідників у мові перекладу;

- добір відповідників, що найточніше передають стратегії ввічливості, ухильності, кооперації;

- добір відповідників, що відтворюють гармонійність типу мовної особистості у конфліктному дискурсі.

Перспективу дослідження вбачаємо у виявленні еволюційних змін в уявленнях про представниць сучасної англійської еліти й обґрунтування способів їх відтворення в перекладі.

Література

1. Грушевицька Т. Г. Основы межкультурной коммуникации: [Учебник для вузов]. / Т. Г. Грушевицька, В. Д. Попков, А. П. Садохін. – М : ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 352 с.

2. Карасик В. І. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. / В. І. Карасик

– Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.

3. Комунікативна особистість військовослужбовця Національної гвардії України в сучасному соціальному контексті: моногр. / За ред. Л. М. Пелепейченко.

– Харків : Національна академія НГУ, 2014. – 221 с.

Науковий консультант – д-р. філол. н., професор Пелепейченко Л. М.

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ПОРІВНЯННЯ У РОМАНІ J. R. R. TOLKIEN «THE HOBBIT»

Процеси метафоризації активно протікають у різних дискурсах, торкаючись слів різних лексичних шарів. Перекладацький аспект дослідження порівняння як образного засобу в перекладі художніх текстів з англійської українською дає змогу ширше досліджувати функціонування порівнянь у художньому мовленні в різних мовних системах.

Особливості перекладу образних засобів аналізували в роботах, присвячених теорії і практиці художнього перекладу, а також порівняльного вивчення мов (В. Г. Гак, Я. Й. Рецкер, В. Н. Комісаров, Л. С. Бархударов та ін.). Принципи аналізу художнього тексту вивчали В. В. Виноградов, Г. О. Винокур, Л. В. Щерба та ін. Особливості перекладу порівняння як образного засобу досліджували зокрема М. М. Рум'янцева й В. Н. Федорцова.

Мета дослідження – виявити способи відтворення в українському перекладі особливостей порівняння в романі Дж. Р. Р. Толкіна «The Hobbit», реалізованих у перекладі О. Мокровольського «Гобіт, або Мандрівка за Імлисті гори».

У перекладі авторські порівняння становлять особливу проблему. Важливу роль при цьому відіграє талант перекладача, його здатність знаходити такі еквіваленти в мові перекладу, щоби вони були співзвучні картині світу людей іншої культури [4, с. 11].

Теоретичний аналіз наукової літератури показав, що у перекладі порівнянь найчастіше вживаються такі перетворення як адаптація, антонімічний переклад, генералізація, еквіваленція, конкретизація, метафорична диференціація, стилістична нейтралізація, цілісне перетворення. Наприклад: *It had a perfectly round door like a porthole, painted green, with a shiny yellow brass knob in the exact*

middle (5, с. 3) – *До нори вели двері: круглі-круглісінькі, мов ілюмінатор на кораблі, ще й пофарбовані в зелений колір. Якраз посередині на тих дверях сяла кругла ручка з жовтої міді* (3, с. 2). Переклад з конкретизацією вихідного образу може бути ефективним і дає змогу перекладачу адекватно передати смисл порівняння.

Застосування генералізації може призвести до певної втрати точності інформації. Наприклад: *Altogether those were good days for us, and the poorest of us had money to spend and to lend, and leisure to make beautiful things just for the fun of it, not to speak of the most marvelous and magical toys, the like of which is not to be found in the world now-a-days* (5, с. 24) – *Загалом для нас то були добрі часи, і найубогіші з нас мали неабиякі гроші, а ще – досить дозвілля, щоб заради втіхи виробляти прегарні речі, не кажучи вже про найдивовижніші чарівні іграшки, рівних яким не знайти в теперішньому світі* (3, с. 22). У вихідному тексті автор описував окремо найдивовижніші і чарівні іграшки, а перекладач об'єднав їх у одне поняття, опустивши сполучник *i*.

Наступний уривок є прикладом дослівного перекладу, який репрезентує мінімальну кількість трансформацій: *Bungo, that was Bilbo's father, built the most luxurious hobbit-hole for her (and partly with her money) that was to be found either under The Hill or over The Hill or across The Water, and there they remained to the end of their days* (5, с. 5) – *Бунго, батько Більбо, збудував для неї (за її гроші почасти) щонайрозкішнішу гобітівську нору – такої не знайти було ні під, ні за Горою, ні по той бік Водиці. В тій норі подружжя й дожило собі до самої смерті* (3, с. 3).

У цілому, О. Мокровольський широко використовує дослівний переклад для відтворення й оказіональних, і традиційних порівнянь, коли неможливо або недоцільно творчо інтерпретувати авторський задум.

Використання антонімічного перекладу, трапляється у тексті О. Мокровольського рідко. Наприклад: *Stick to the forest-track, keep your spirits up, hope for the best, and with a tremendous slice of luck you may come out one day and see the Long Marshes lying below you, and beyond them, high in the East, the Lonely*

Mountain where dear old Smaug lives, though I hope he is not expecting you (5, с. 56) – Так що тримайтеся цієї лісової стежки, **не падайте духом** і сподівайтесь на краще. А якщо пощастить, в один прекрасний день ви вийдете з лісу, минаєте Довге озеро і побачите попереду, на сході, Самотню гору, де живе дракон. Сподіваюся, старина Смауг вас не чекає (3, с. 53).

Приклад синонімічного перекладу: *Altogether those were good days for us, and the poorest of us had money to spend and to lend, and leisure to make beautiful things just for the fun of it, not to speak of the most marvelous and magical toys, the like of which is not to be found in the world now-a-days* (5, с. 24) – Загалом для нас то були добрі часи, і найубогіші з нас мали неабиякі гроші, а ще — досить дозвілля, щоб заради втіхи виробляти прегарні речі, не кажучи вже про найдивовижніші чарівні іграшки, рівних яким не знайти в теперішньому світі (3, с. 22). Відповідника складному слову *now-a-days* немає в українській мові. Таким чином, перекладач фразу *in the world now-a-days* замінив на синонімічну *в теперішньому світі*.

Наступний уривок є прикладом комплексної лексико-граматичної трансформації у перекладі порівняння: *On some of them were old castles with an evil look, as if they had been built by wicked people* (5, с. 43) – На деяких вершинах здіймалися замки, і здебільше виглядали вони так, наче будовані були аж ніяк не з доброю метою (3, с. 40).

У цьому фрагменті здійснено такі трансформації у перекладі:

1) генералізація шляхом опущення прикметника, зокрема: *old castles* → замки;

2) синонімічний переклад (вживання контекстуальних синонімів), зокрема: *some of them* → деяких вершинах;

3) конкретизація шляхом уточнення ситуації, зокрема, заміна дієслова: *were* → здіймалися; а також додавання прислівника: *look* → здебільше виглядали;

4) нейтралізація метафори, зокрема, шляхом опущення прикметника: *evil look* → виглядали;

5) метафорична диференціація, зокрема: *as if they had been built by wicked people* («наче будовані були недобрими людьми») → *наче будовані були аж ніяк не з доброю метою*.

В окремих випадках перекладач вимушений удаватися до нейтралізації порівняння, компенсуючи його іншими трансформаціями, наприклад: *There is little or no magic about them, except the ordinary everyday sort which helps them to disappear quietly and quickly when large stupid folk like you and me come blundering along, making a noise like elephants which they can hear a mile off* (5, с. 4) – *Чарувати вони якщо й уміють, то небагато; відомі їм тільки найпростіші буденні чари, що допомагають, скажімо, тихо й швидко щезнути, коли ми, здоровезний недоладний народ, вискочимо, бува, звідкілясь, тупочучи й галасуючи, мов слони, – а чують вони той галас за добру милю* (3, с. 4). Цей фрагмент є прикладом того, як перекладач уникає порівняння у своєму тексті, а переклад оригінального тексту здійснює за допомогою генералізації, об'єднуючи поняття, що передаються займенниковим сполученням *you and me* узагальнюючим поняттям, що передається займенником *ми*: *large stupid folk like you and me* → *коли ми, здоровезний недоладний народ*.

У використанні перекладачем еквіваленції предметне середовище, що було описане в тексті оригіналу, у перекладі відтворюється іншими структурними та стилістичними засобами, наприклад: *Bilbo rushed along the passage, very angry, and altogether bewildered and bewuthered – this was the most awkward Wednesday he ever remembered* (5, с. 13) – *Більбо помчав звивистим передпокоєм – вельми сердитий і взагалі ошелешений та сприкрений: такої досадної середи він зроду не пригадував* (3, с. 11).

У традиційній теорії перекладу переклад порівняння метафорою трактується як одна з найбільш істотних і типових трансформацій. У когнітивної теорії відмінність між метафорою і порівнянням, що базується на формальних показниках (*як, немов, as, like*), сприймається як периферійна, оскільки обидва прийоми перебувають у межах концептуальної метафори [1, с. 89].

У цілому для визначення найбільш і найменш частотних засобів перекладу порівнянь українською мовою у перекладі О. Мокровольського «Гобіт, або Мандрівка за Імлисті гори» було проаналізовано 324 приклади порівняння та здійснено квантитативний аналіз.

Отже, згідно з квантитативним аналізом можна зробити висновок, що найчастіше О. Мокровольський у перекладі порівнянь роману «Гобіт, або Мандрівка за Імлисті гори» використовує дослівний переклад (21,8 %). Продуктивно використовуються творчі види перекладу – лексико-граматичні трансформації (16,3 %) й еквіваленція (16,3 %). Найрідше в аналізованому романі траплялися такі види перекладу порівнянь як генералізація (1,8 %), антонімічний переклад (1,8 %) і диференціація порівняння (1,8 %). Інші види трансформацій, що були виявлені в тексті перекладу, мають середню частотність.

Література

1. Назин А. Сопоставительное исследование метафор в романе Дж. Р. Р. Толкина «Хоббит, или Туда и обратно» и его переводах на русский язык: дисс. 10.02.20 на соиск. уч. ст. канд. филол. н. / А. Назин – Екатеринбург, 2007. – 23 с.
2. Полухина В. Опыт Словаря тропов Бродского / В. Полухина // Митин журнал. – 1995. – Вып. 52. – С. 16–19.
3. Толкін Дж. Р. Р. Гобіт, або Мандрівка за Імлисті гори / Дж. Р. Р. Толкін; пер. з англ. О. Мокровольського. – К. : Веселка, 1985. – 303 с.
4. Федорцова В. Н. Перевод авторских сравнений с английского языка на русский (по роману Дж. Оруэлла «1984» и переводу В. Н. Голышева) / В. Н. Федорцова // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. – 2013. – Выпуск № 2–4. – Том 15, – С. 45–56.

5. Tolkien J. R. R. The Hobbit. / J. R. R. Tolkien – London : Harper Collins Publishers, 2014. – 390 p.

Науковий консультант – канд. філол. н., доцент Приступа Т. І.

ТИПОЛОГІЯ РЕАЛІЙ У КІНОФІЛЬМІ «СТАРТРЕК»

Наукова фантастика – один із видів художньої літератури, у якому найяскравіше виражено авторське словотворення. Непізнані світи, неймовірні події та явища, фантастичні реалії вимагають від автора твору неабиякої творчої фантазії для створення нових слів. Більшість письменників-фантастів прагнуть створити переконливу картину майбутнього, описати вигаданий світ так, щоби читач зміг сприйняти цей світ, вникнути в систему його категорій та цінностей [2, с. 161].

У творах фантастики лексичні засоби покликані підтримувати створений автором образ чужого світу або іншого часу. Вони передають знайомі нам поняття іншими словами. Залежно від того, у якому з жанрів фантастики написано той чи той твір, реалії можуть нести нейтральний або гумористичний відтінок чи бути схожим на науковий термін. Розмаїття такої лексики та складність її відтворення в перекладі визначають **актуальність** цієї розвідки.

Мета роботи – виявити особливості перекладу реалій науково-фантастичного жанру кіно.

Матеріалом аналізу слугували художні фільми «Стартрек».

Реаліями є слова, які найбільш яскраво відображають своєрідність культури народу-носія. Особливості культури можуть бути невідомі відповідній людині з іншої країни і саме тут уся відповідальність за створення «зрозумілого» цій людині перекладу лягає на перекладача. Саме тому переклад реалій є частиною важливої проблеми передачі національної й історичної своєрідності.

Болгарські вчені С. Влахов і С. Флорін уважають, що «реалії входять як самостійне коло слів до безеквівалентної лексики. Частково покривають коло реалій, але з цим частково виходять за межі безеквівалентної лексики терміни,

вигуки, екзотизми, аббревіатури, звернення, відхилення від літературної норми; із реаліями перетинаються власні імена і фразеологізми... У тих же межах безеквівалентної лексики значне місце посідають слова, які б ми назвали власне безеквівалентною лексикою – це одиниці, які не мають лексичних відповідників у мові перекладу» [1, с. 43].

На нашу думку, доцільно взяти класифікації болгарських учених С. Влахова та С. Флоріна, оскільки вона найкраще й найповніше розкриває суть реалій, притаманні Всесвіту «Стартрека».

Детальна класифікація реалій, запроваджена С. Влаховим і С. Флоріном [1], дає змогу аналізувати їх під різними кутами зору: розділити їх (реалії) за їх конотативним значенням, тобто залежно від місцевого (національного, регіонального) і тимчасового (історичного) колориту.

Загальна схема цієї класифікації має вид:

1. Предметний поділ:

А. Географічні реалії:

1) назви об'єктів фізичної географії, у тому числі і метеорології: *грозава буря, червона діра, аномалія, сейсмічна активність, Юпітер, Сонце;*

2) назви географічних об'єктів, пов'язаних із людською діяльністю: *Галодок, прикордонний захисний периметр, комодок;*

3) назви ендеміків: *Центуріанський слимак, ленцеві глисти;*

Б. Етнографічні реалії:

1. Побут:

а) їжа: *Флотські протейнові палички, напої: анлійські вогнечаї, бутвайзер класік, кардасіанські санрайси;*

б) одяг (у тому числі взуття, головні убори та ін.) не представлений лексично, герої його не коментують, проте ми бачимо зразки одягу візуально;

в) житло, меблі, посуд тощо так само не представлено лексично, лише у візуальній репрезентації;

г) транспорт (засоби і «водії»); кораблі та їх класи: *видобувне судно, шатл, крейсер, зореліт;*

ж) медичні терміни: *Андоріанський лишай, вакцина від Меморських вошей;*

2. Праця:

а) люди праці; професії: *пілот, лікар, офіцер флоту, інженер, стерновий;*

3. Мистецтво і культура:

а) звичаї, обряди: *Вулканські звичаї, ритуал Колінар;*

б) календар: *Зоредата 22.33.04;*

4. Етнічні об'єкти:

а) клички: *людська шльондра, гостровухий мерзотник;*

б) назви осіб за місцем проживання: *протуберанець, вулканець, землянин, ромуланець, клінгонець;*

5. Міри і гроші:

а) міри: *варп;*

В. Суспільно-політичні реалії:

1. Адміністративно-територіальний устрій:

а) адміністративно-територіальні одиниці – системи, планети, сектори, зірки: *Вулканський сектор, Флорентійська система;*

б) населені пункти: *Вулкан, Земля, Ромулус;*

в) частини населеного пункту: *Картер Ковчег (бункер);*

2. Органи і носії влади:

а) органи виконавчої влади: *Верховне командування Вулкану, Командування Флоту;*

б) носії влади: *Вища Рада – хранителі культури, Зорефлот;*

3. Суспільно-політичне життя:

а) політичні організації та політичні діячі: *Члени Рали, Міністр Вулкану, Посол на Землі;*

б) звання, титули, звернення: *Посол Спок;*

в) навчальні заклади та культурні установи: *Академія зорефлоту, Вулканська академія наук;*

г) назви навчальних дисциплін, які С. Влахов і С. Флорін не виносять як окремий тип реалій: *тест Кабаяши Мару, ксенолінгвістика, трансварпна теорія;*

4. Військові реалії:

а) назви підрозділу: *основний флот, Клінгонська армада;*

б) зброя: *фазери, фотонні торпеди;*

в) обмундирування: *щити, поляризація, зовнішній енергійний гаситель, променева платформа, гравітаційний датчик, варпдвигун;*

г) військовослужбовці (і командири): *кадет, єнсін, лейтенант, командор, перший помічник, капітан, адмірал.*

Отже, у кінофільмах серії «Стартрек» використані різні типи реалій, які потребують докладного вивчення у тому числі з точки зору діяльності перекладача, адже відтворення реалій науково-фантастичного жанру є не лише справою цікавою, але й актуальною в сьогоденній перекладацькій практиці. Тож ця тема є перспективною для подальших перекладацьких розвідок.

Література

1. Влахов С. М. Непереводимое в переводе / С. М. Влахов, С. И. Флорин. – М. : Междунар. отн., 1980. – 156 с.

2. Косарева А. Б. Фантастическое: природа и функции / А. Б. Косарева // Виртуальное пространство культуры – СПб. : Философия, 2000. – С. 161–163.

Науковий консультант – канд. філол. н., доцент Ткач П. Б.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОЛЬОРАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ

Мова є динамічною системою, що вимагає постійного дослідження її розвитку на всіх рівнях. Окреме місце у відстеженні цього процесу посідає проблема вивчення змін семантичної структури одиниць лексичного складу мови як найбільш рухомої частини мовної системи. На сучасному етапі розвитку лінгвістики глибоко розроблена загальна теорія значення слова, його семантичної структури, виявлені шляхи становлення семантики слова. Однак багатомірність об'єкта дослідження породжує проблеми, які вимагають нові підходи у вивченні. Динаміка притаманна різним розрядам лексики. З огляду на це, актуальним є аналіз кольоративів – одного з найпоширеніших лексичних шарів [1].

Актуальність дослідження зумовлена посиленням дослідницького інтересу до проблеми перекладу поетичних текстів; підвищеною увагою до вибору лексичного еквівалента слів на позначення кольору, перекладу кольороназв у художньому поетичному творі; важливістю вивчення семантичних особливостей кольороназв, необхідних для більш глибокого розуміння іноземної культури; відсутністю сучасних досліджень на матеріалі різних мов, у яких здійснюється вибір між перекладом на рівні тексту як мовного коду, на рівні змісту тексту (семантика) або на рівні намірів автора тексту (прагматика).

Мета – окреслити теоретичне підґрунтя для встановлення особливостей перекладу: відтворення англійської кольоративної лексики в українському перекладі.

Із давніх часів колір був тісно пов'язаний із багатьма ремеслами. Завдяки багаторічним дослідженням, багато відомо про колір із фізики й оптики, а також

фізіології і теорії сприйняття. Тому не випадково, що при вивченні кольору в лінгвістиці вчені звертаються до понять і термінів, запозичених з інших наук. У дослідженні кольороназв у мовознавстві вчені спиралися на відомості про феномен кольору, отримані із суміжних дисциплін, а також дані про його джерела, його поширення і значення в тих чи тих галузях культури, мистецтва і промисловості, про особливості використання колірних характеристик різних об'єктів у різних сферах людського життя [3].

За працею Р. Ф. Фрумкіної, слова на позначення кольору – група слів і словосполучень, призначених для висловлення кольоровідчуттів. Р. В. Фрумкіна виділяє 110 назв кольору [7]. Ми розуміємо мовну одиницю, до складу якої входить морфема, семантично або етимологічно пов'язана з кольороназвою. Лексика, що позначає колір, як описовий елемент виступає в прямому значенні, а також може мати додаткове образне значення.

Вивчаючи вербалізацію колірного сприйняття, лінгвісти Ю. В. Дюпина., Т. В. Шакирова, Н. А. Чуманова поділяють кольороназви на дві групи – основну (абсолютну) і відтінкову. Абсолютні кольороназви, в свою чергу, діляться на хроматичні, які називають сім кольорів райдужного спектра (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий), і ахроматичні (чорний, білий, сірий). Усі інші кольороназви називають відтінковими. Вони розрізняються за способом передачі відтінків. Виділяють групу кольороназв, що передають відтінки кольору аналітично; серед них – колірні прикметники: а) вторинної номінації (бузковий, молочний); б) без етимології, що ясно простежується (бурий, червоний); в) з обмеженою сполучуваністю (білявий, карий); г) запозичені (індиго); д) неологізми і архаїзми (смарагдовий, кубовий); е) термінологічні (кобальт, ультрамарин); ж) okazіоналізм [2].

Виділяється також група кольороназв, уточнюючих відтінки кольору: а) складні, з формантами яскраво-, світло-, темно-, ніжно-, уточнюючими інтенсивність забарвлення; б) двоскладні кольороназви, що називають

змішування кольорів називання змішаних квітів або різнокольорових об'єктів: синьо-білий, жовто-зелений [4].

Під час перекладу виникають різні проблеми. Проблема перекладності / неперекладності є одним із магістральних напрямів сучасної науки про переклад, а в аспекті практичної діяльності людини вона існує, так би мовити, з часу будівництва Вавилонської вежі [10]. Характеризуючи мовні труднощі перекладу, філософ П. Флоренський не вважає, що переклад має обов'язково спотворювати першотвір, навпаки, історія дає нам багато прикладів того, як якісний переклад здатний збагатити оригінал. Тож переклад неминуче видозмінює вихідний твір, а вимога смислової подібності між двома текстами вимагатиме від перекладача внесення змін формального характеру [6]. Перший критерій класифікації труднощів перекладу може бути охарактеризований як рівневий або семіологічний; він є логічним наслідком рівневого принципу опису мови як ієрархічної системи. Відповідно до цього критерію перекладацькі труднощі можуть бути поділені на:

- 1) фонетичні / фонографічні;
- 2) морфологічні;
- 3) лексичні (пов'язані з належністю одиниці до певного класу / типу / категорії тощо лексичних одиниць);
- 4) лексико-семантичні (пов'язані з особливостями вживання лексичних одиниць у переносному сенсі / вторинною номінацією);
- 5) синтаксичні;
- 6) текстові;
- 7) жанрові.

Другий критерій класифікації труднощів перекладу може бути охарактеризований як галузевий; він є логічним наслідком існуючої традиції досліджувати окремі мовні / мовленнєві явища або їхні релевантні характеристики в перекладознавстві з позицій відповідних розділів мовознавства. Згідно із цим критерієм, видається маловірогідним запропонувати кінцевий

перелік різновидів перекладацьких труднощів у зв'язку з відсутністю усталеного переліку відповідних наукових напрямів. Прикладами можуть бути фонетичні, граматичні, лексичні, прагматичні, стилістичні (жанрово-стилістичні) труднощі тощо [5]. За О. І. Чередниченком і П. О. Бехом, залежно від способу ознайомлення з твором (безпосереднім – перекладач читає і перекладає оригінал твору чи опосередкованим – перекладач працює з перекладом оригіналу) та методами його перекладу, можна виділити дві закономірності щодо вибору методів перекладу пісень: 1) безпосередній переклад; 2) переспів [8].

Переклад художнього твору – це відтворення змісту і форми літературного твору, написаного однією мовою за допомогою засобів іншої мови.

Переспів – це поетичний вірш, написаний за мотивами певного прозового чи віршованого твору іншого автора [9].

У перекладі кольороназв іншими мовами виявляється безліч додаткових конотацій, тому слід враховувати всю гаму переносних значень слів – як звичних для носіїв мови, так і okazіональних, що підкорюються авторському задуму. Найбільш частотними трансформаціями в перекладі кольоративної лексики в текстах виступають такі: генералізація (часткова або повна), конкретизація, а також функціональна заміна (що включає в себе граматичну трансформацію). Частотне використання генералізації і конкретизації в перекладі пояснюється традиційним вживанням тої чи тої кольороназви в певній культурі або відсутністю найменування відповідного відтінку того чи того кольоративу в мові перекладу [3].

Ось, наприклад, у П. Шеллі чудово відчувається негативна конотація білого кольору. Місяць автор порівнює з білою, невиразною масою, чим передає свій настрій читачу: *And like a dying lady, lean and pale, / Who totters forth, wrap`d in a gauzy veil, / Out of her chamber, led by the insane / And feeble wanderings of her fading brain, / The moon arose up in the murky East, / A white and shapeless mass... –* *І як бліда, худа, вмираюча вже леді, леді, / Хитається з прозорою вуаллю. / З*

кімнати чутно її подиви скажені, / На сході місяць світиться так мляво, / Як біла, невиразна маса...(And like a Dying Lade, Lean and Pale) [11, с. 44].

У наступному прикладі, задля збереження рими та мелодики поезії, нам довелося звернутися до таких трансформацій: упущення, лексична заміна та граматична заміна: *Alas, that love should be a blight and snare / To those who seek all sympathies in one! — / Such once I sought in vain; then black despair, / The shadow of a starless night, was thrown – На жаль, любов руйнує і заманює у пастку / Всіх тих, хто сенс шукає лише в ній / Та якимсь я шукав завчасно / Той чорний відчай у беззіркову ніч...* (from Laon and Cythna; or The Revolution of the Golden City) [11, с. 86].

У вірші П. Шеллі «Ода західному вітру», автор вживає багато кольорів і метафор. Таким чином, він передає палітру осені, порівнюючи різнокольорове листя з привидами, які «спішають до чорного ліжка», тобто падають на землю: *O wild West Wind, thou breath of Autumn's being, / Thou, from whose unseen presence the leaves dead / Are driven, like ghosts from an enchanter fleeing, / Yellow, and black, and pale, and hectic red, / Pestilence-stricken multitudes: O thou / Who chariotest to their dark wintry bed... – О, дикий західний вітру, осіннім диханням є ти. / Присутність ваша непомітна відчутна мертвій цій листві / Червоні, жовклі і бліді, мов привиди летять вони, / Та мором зморене те листя до ліжка темного спішають* (Ode to the West Wind) [11, с. 99].

Отже, серед усіх фізичних якостей колір є однією з найважливіших, найбільш очевидних і яскравих характеристик об'єктів навколишнього світу. Фактично неможливо знайти жодного натурфакта або артефакту, який би не володів колірною характеристикою. Людині властиво бачити навколишній світ і природу в кольорі і, створюючи нові об'єкти, вона надає їм не тільки форму, а й наділяє їх колірними якостями. У зв'язку з тим, що інтерес до кольору і кольороназв не зникає, а кількість досліджень у різних царинах науки, так чи так пов'язаних із цією тематикою, постійно збільшується, обрану тему вважаємо перспективною для подальших розвідок.

Література

1. Брагина А. А. «Цветовые» определения и формирование новых значений слов и словосочетаний / А. А. Брагина // Лексикология и лексикография. – М. : Просвещение, 1972. – С. 73–104.
2. Дюпина Ю. В. Классификации цветообозначений в лингвистической литературе / Ю. В. Дюпина, Т. В. Шакирова, Н. А. Чуманова // Молодой ученый. – 2013. – № 1. – С. 220–221.
3. Новиков Ф. Н. Роль цветообозначений в конструировании художественного текста / Ф. Н. Новиков // Ярославский педагогический вестник. Гуманитарные науки, 2011. – Т. I. – № 2. – С. 186–189.
4. Макеенко И. В. Семантика цвета в разноструктурных языках: универсальное и национальное: Дис. ... канд. филол. наук / И. В. Макеенко. – Саратов, 1999. – 258 с.
5. Радчук В. Перекладність в динаміці / В. Радчук // Філологія і культура: зб. наук. пр. – К. : ДИЛЯ, 1996. – С. 35–40.
6. Флоренский П. Имена [Электронный ресурс] / П. Флоренский. – Режим доступа: <http://www.magister.msk.ru/library/philos/florensk/floren03.htm>.
7. Фрумкина Р. М. Цвет, смысл, сходство: Аспекты психолингвистического анализа. Монография / Р. М. Фрумкина. – М. : Наука, 1984. – 175 с.
8. Чередниченко А. И. Лингвистические проблемы воссоздания образа в поэтическом переводе: тексты лекцій / А. И. Чередниченко, П. А. Бех. – К. : КГУ, 1980. – 67 с.
9. Що таке переклад та переспів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tboru.blogspot.com/2011/10/shcho-take-pereklad-ta-perespiv.html>.
10. Якимчук Л. Д. Динаміка зв'язності у сучасному англomовному поетичному тексті / Л. Д. Якимчук // Іноземна філологія. – Вип. 98 – Львів : Світ, 1990. – С. 85–90.

11. Shelley P. B. Poems [Електронний ресурс] / P. B. Shelley – Режим доступу:http://www.poemhunter.com/i/ebooks/pdf/percy_bysshe_shelley_2004_9.pdf.

Науковий консультант – канд. філол. н., доцент Щербина В. В.

СПОСОБИ ВЖИВАННЯ ФОРМ ГЕРУНДІЯ В АНГЛОМОВНИИХ ТЕКСТАХ НАУКОВОГО СТИЛЮ

Категоріальний статус герундія завжди був приводом для теоретичних дебатів значної кількості зарубіжних дослідників англійської мови, оскільки паралельно в мові існує морфологічно омонімічна дієслівна форма – дієприкметник теперішнього часу. За таких обставин, звичайно, виникає проблема розмежування цих дієслівних форм або, навпаки, об'єднання їх в одну граматичну категорію.

Різноманітність підходів щодо джерела походження герундія та його розуміння на сучасному етапі підтверджують тезу про дискусійність проблеми герундія та залишають це питання невирішеним, а відтак, процес вивчення герундія як мовного явища в цілому відкриває перспективи до подальших наукових історичних розвідок. Саме це визначає **актуальність** роботи.

Мета роботи – виявити способи вживання форм герундія в англomовних текстах наукового стилю.

Герундій, як і інші неособові форми дієслова – інфінітив, дієприкметник, традиційно вважають дискусійними, адже через свою гібридність вони вирізняються складною проблематикою їх частиномовного статусу, співвідношення з особовими формами, загальними принципами виділення та класифікації [4, с. 85].

Форма герундія, як і інші безособові форми (вербалії), з'явилась у мові як іменна форма; і лише поступово в процесі розвитку мови вона увійшла в систему дієслова і набула деяких дієслівних категорій та його комбінаторики.

Герундій утворюється шляхом додавання до основи інфінітиву закінчення - *ing* і таким чином збігається з формою Participle I.

І. П. Іванова, Л. П. Чахоян, Т. М. Беляєва стверджують, що герундій історично розвинувся із давньоанглійських віддієслівних іменників, які утворювались від сильних і слабких дієслів за допомогою суфіксів *-ing* або *-ung*, пов'язаних між собою чергуванням за аблаутом [3, с. 254].

На противагу вищезазначеному, Т. А. Расторгуєва відносить появу герундія до пізнього середньоанглійського періоду і вказує на три джерела походження герундія, а саме: давньоанглійський віддієслівний іменник, дієприкметник теперішнього часу й інфінітив, синтаксичні функції яких частково збігались [8, с. 248].

Серед зарубіжних дослідників теж не існує єдиного підходу. Слід зауважити, що більшість новітніх досліджень відбуваються в межах синтаксичної теорії, тобто будь-яке мовне явище аналізують з позицій його функціонування в реченні. Так, Е. Редфорд описує *-ing*-форму як герундій за умови, якщо вона вжита в реченні у функції підмета, додатка до дієслова або прийменника, і якщо має підмет у присвійному відмінку. Коли ж *-ing*-форма вживається у сполученні з допоміжним дієсловом прогресивного аспекту *be*, то вона є дієприкметником теперішнього часу [11, с. 459]. Цікаве визначення герундію дає німецький дослідник англійської мови Х. Басман: він тлумачить герундій як дієприкметник теперішнього часу, вжитий як іменник, тобто у такій функції в реченні, яку зазвичай виконує іменник [9, с. 469].

Голандський дослідник англійської мови Г. Поутсма, даючи визначення герундію, називає його іменною формою дієслова, проміжною між інфінітивом та віддієслівним іменником, яка має менш чітку дієслівну природу, ніж інфінітив, та більш чітку дієслівну природу, ніж віддієслівний іменник [10, с. 159].

Герундій має форми двох граматичних категорій дієслова: категорія стану та часу [2, с. 113–114]. У кожній формі герундія закладені ознаки описуваної ситуації: стан (Active or Passive voice) і характер дії. Відсутня ознака часу, яка визначається в реченні таким чином: форми Indefinite позначають дію, одночасну з дією,

позначеною присудком, або дію, що не визначена темпорально; форми Perfect позначають дію, що передувала дії, позначеній присудком.

Таким чином, існують 4 форми герундія: неозначений герундій (Indefinite Gerund), перфектний герундій (Perfect Gerund), пасивний герундій (Passive Gerund) та перфектно-пасивний герундій (Perfect Passive Gerund) [6, с. 233–235].

Герундій виражає значення процесу в найбільш загальному вигляді, тому його часто порівнюють із віддієслівним іменником (*translating – translation, describing – description, perceiving – perception*). Важливо чітко розмежовувати ці два поняття, адже іменники передусім виражають предметність: дія лише називається, тобто мислиться предметно, статично, а не як та, що протікає в часі [1, с. 214–215].

Двоїста природа англійського герундія, сполучення в ньому властивостей іменника і дієслова зумовлює його специфіку. Завдяки своїй подвійній природі герундію притаманні як іменні, так і дієслівні властивості.

До іменних властивостей герундія належить передусім його сполучуваність із прийменниками та присвійними займенниками або іменниками у присвійному відмінку, а також його здатність виступати в реченні у функціях підмета, додатку й іменної частини складеного присудка [5, с. 170].

До дієслівних властивостей герундія відносять його здатність приймати прямий додаток та означатися прислівником [7, с. 89].

Герундій посідає особливе місце в англійській граматиці: він дає змогу уникати громіздких підрядних речень і полегшує створення коротких стислих зворотів, що є рисою науково-технічних текстів. Характерною рисою науково-технічного тексту є прагнення до економії мовних засобів, до стислості, згорнутості вираження.

Отже, як особлива форма дієслова герундій широко використовується в англійських текстах наукового стилю. У синтаксисі англійської мови відбувається активний процес зменшення обсягів і, разом із тим, збагачення й

ускладнення речення з допомогою неособових форм дієслова, зокрема герундія та герундіальних конструкцій.

Література

1. Бархударов Л. С. Структура простого предложения современного английского языка. / Л. С. Бархударов. – М. : Высшая школа, 1966. – 200 с.
2. Верба Г. В. Довідник з граматики англійської мови / Г. В. Верба, Л. Г. Верба. – К. : Освіта, 1995. – 320 с.
3. Иванова И. П. История английского языка : [учебник. Изд-е 3-е] / И. П. Иванова, Т. М. Беляева, Л. П. Чахоян. – Спб. : Авалон, Азбука-классика, 2006. – 540 с.
4. Иванова И. П. Теоретическая грамматика английского языка / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Б. Г. Почепцов. – М. : Высш. школа, 1981. – 285 с.
5. Каушанская В. Л. Грамматика английского языка. / В. Л. Каушанская. – К. : ИНКОС, 2009. – 320 с.
6. Качалова К. Н. Практическая грамматика английского языка с упражнениями и ключами / К. Н. Качалова, Е. Е. Израилевич. – М. : ЮНВЕС, 2007. – 717 с.
7. Кобрина Н. А. Грамматика английского языка : Морфология. Синтаксис : [Учебное пособие для студентов педагогических институтов и университетов по специальности № 2103 «Иностранные языки»] / Н. А. Кобрина, Е. А. Корнеева. – М. : СОЮЗ, 1999. – 496 с.
8. Расторгуева Т. А. История английского языка / Т. А. Расторгуева. – М. : Высшая школа, 1983. – 347 с.
9. Bussmann H. Routledge Dictionary of Language and Linguistics [Електронний ресурс] / H. Bussmann; translated and edited by G. Trauth and K. Kazzazi. – Режим доступу : <http://books.google.com.ua/books?id>.

10. Poutsma H. A. The Infinitive, the Gerund and the Participle of the English Verb [Електронний ресурс] / H. A. Poutsma. – Режим доступу : <http://www.archive.org/details/infinitivegerund00poutuoft>.

11. Radford A. Analysing English Sentences A Minimalist Approach. [Електронний ресурс] / Andrew Radford. – Режим доступу : <http://www.cambridge.org/catalogue/catalogue.asp?isbn=9780521731911&ss=cor>.

Науковий консультант – канд. філол. н., доцент Ткач П. Б.

ХИБНІ ДРУЗІ ПЕРЕКЛАДАЧА В ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТАХ

Хибні друзі перекладача – так образно називаються слова іншої мови, що мають схоже звучання і написання, але відрізняються за значенням або когнітивними ознаками. Існують і інші терміни для номінації названого феномену: фальшиві друзі перекладача, міжмовні омоніми, квазівідповідники перекладу [1; 2]. Як би не назвали згадане явище, сутність його не змінюється, воно значно ускладнює переклад, стає причиною перекладацьких помилок чи огріхів. Квазівідповідники у юридичному тексті особливо небезпечні, оскільки вони пов’язані із законом, правом, обов’язками, відповідальністю. Зорієнтованість теми на вдосконалення якості перекладу свідчить про її важливість і актуальність.

Мета цієї статті – виявити квазівідповідники в юридичних текстах офіційно-ділового стилю.

Матеріалом для дослідження слугували трудові договори, що уклалися між іноземними роботодавцями й українськими кандидатами на вакантні посади.

Звернемось до конкретних прикладів, виявлених нами.

Лексема *apostles* в юридичному сенсі означає не ‘апостоли’, а ‘повідомлення про направлення справи на апеляцію’. Йдеться про метонімізацію первинного значення грецького етімона *apostolos* зі значенням ‘гонець, посланець, вісник’.

Слово латинського походження *article* не завжди означає ‘артикуль’. Цей полісемант у юридичних контекстах може актуалізувати такі значення: ‘пункт в документі’; ‘предмет, річ, товар, матеріал’ (в митному праві), ‘стаття в законі’ та ін. Термін *Articles of Association* має таке значення: ‘Статут компанії’.

Слід мати на увазі, що «невинна» на перший погляд лексема *communication*, окрім усіх відомих перекладачам значеннями, може актуалізувати ще одне – ‘розсилка (копій)’, коли йдеться про ухвалу судового рішення.

Іменник *compensation* у трудових договорах не завжди перекладається як *компенсація*. У цій сфері він нерідко реалізує інше значення – ‘заробітна плата’, стаючи синонімом лексеми *salary*.

Іменник *composition* у значенні ‘композиція’ в юридичних текстах майже не трапляється. У цивільному праві він використовується в значенні ‘компромісна угода боржника з кредитором’, а в міжнародному праві означає ‘угоду про перемир'я’.

У юридичних текстах слово *confusion*, як правило, до конфузу ніякого відношення не має. Як юридичний термін воно використовується в значенні ‘злиття’.

Іменник *construction* за своїм орфографічним і звуковим образом нагадує «конструкція». Однак в юридичному сенсі він використовується в значенні ‘тлумачення’ і співвідноситься не з дієсловом *construct*, а з його етимологічним дуплетом-дієсловом *construe*. Зауважимо, що обидва слова мають спільні генетичні корені – латинське дієслово *construere*. Відповідно і наступні словосполучення нічого спільного не мають з будівельними конструкціями: *canons of construction* – ‘норми тлумачення’; *equitable construction* – ‘розширене тлумачення’; *limited construction* – ‘обмежувальне тлумачення’.

Кілька значень має і слово *consolidation*. У процесуальному праві в поєднанні з іменником *action* воно перекладається не як *консолідація*, а як *об'єднання*: *consolidation of actions* – ‘об'єднання позовів’. У морському праві також не рекомендується використання слова *консолідація*, коли йдеться про перевезення вантажів: *consolidation of shipments* означає ‘укрупнення вантажів’, хоча в загальнономовних словниках у числі перших, а іноді і єдиних, фігурують такі значення: ‘консолідація’ і ‘зміцнення’.

‘Контрибуція’ – це не єдине значення іменника *contribution*, що походить від латинського дієслова *contribuere* – ‘збирати, приносити разом’. Наведена лексема має цілу низку інших значень, які використовуються переважно в юридичних текстах: 1) ‘внесок’; 2) ‘сприяння’; 3) ‘компенсація, відшкодування збитків’.

«Ведмежу послугу» в перекладі може надати близькість за звучанням слів *corpus* і *корпус*. Для позначення відповідного військового з'єднання використовується слово *corps*, а лексема *corpus* у юридичній сфері означає або 'звід, збори (документів, законів)', або 'речовий доказ'.

Типовим «хибним другом» перекладача є іменник *conservator*. Здавалося б, що за своїм графічним образом і звучанням, воно співвідноситься зі словом *консерватор*, однак справжня лексема означає 'опікун', 'охоронець'. Значення ж 'консерватор' має його паронім – слово *conservative*. Обидва вони зводяться до латинського *conservare* – зберігати.

Значення слова *conference* не зводиться тільки до значення слова *конференція* як 'нарада, переговори': воно означає також і 'комісія'. Наприклад, *joint conference* слід перекласти як *погоджувальна комісія*. У морському праві у слова *conference* є ще одне термінологічне значення – 'картельна угода між судновласниками'.

Іменник *confederate* (від лат. *Foederare* – *to form a league* – *формувати лігу*) не завжди розуміється як *конфедерат* або його синонім *союзник*. У кримінальному праві воно має значення 'спільник, співучасник' з яскраво вираженим негативним аксіологічним знаком.

Deduction (від лат. *Deducere* – *to lead down* – *вести вниз*) має кілька значень, в тому числі і відповідає значенню слова 'дедукція'. Однак у фінансовому і трудовому праві ця лексема, як правило, означає 'відрахування, утримання певних сум'.

Трапляються й казуси зі словом *documentation*: у словосполученні *port of documentation* останнє слово не перекладається як *документація*, словосполучення означає 'порт приписки'.

Іменник *elements* у контрактах – це не *елементи*, а 'природні сили'; 'форс-мажор'; 'нездоланна сила'.

Лексема *front* у юридичному діловодстві – зовсім не *фронт військових дій*, а *лицьова сторона* документа.

Лексему *instrument* у різних правових текстах необхідно перекладати як *документ* або *засіб*, а не інструмент як знаряддя виробництва: *bearer instrument* – *документ на пред'явника*; *sealed instrument* – *документ з печаткою*; *testamentary instrument* – *заповідальний документ*.

Іменник *interview* у правознавчих текстах реалізує значення ‘*допит*’ або ‘*опитування*’ (свідків, потерпілих і т. д.), а не ‘*інтерв'ю*’.

Слово *provision* лише на перший погляд пов'язане з *провізією*, тобто продуктами харчування. У юридичних документах воно означає ‘*положення* (договору, закону)’ і в цьому плані перебуває ближче до свого латинського етімона *provisio* – ‘*передбачення, передбачення*’, ніж перший із зазначених лексико-семантичних варіантів. Також *provision of services* може перекладатися як *надання послуг* і т. ін. Відповідно, словосполучення *a substantive provision* перекладається як *резолютивна частина, оперативна частина (судового рішення)*, а не *солідні запаси провізії або калорійна їжа*.

Іменник *regulation* у перекладі звучить як *постанова*, хоча в низці прикладів не виняток і його переклад *урегулювання*. Відповідно, *government regulation* – це *урядова постанова*.

Лексема *requisition* у документах, у яких ідеться про майнові спори, означає, звичайно ж, не ‘*реквізит*’, а ‘*конфіскація*’.

Слово *station* не завжди перекладається як *станція*: у правоохоронній сфері *police station* означає *поліцейську дільницю*, а слово *станція* в цьому контексті звучить некоректно.

Мають місце квазівідповідники також у перекладі англійською мовою. Наприклад, термін *Виконавець* у договірному праві буде звучати не *Executor* від слова *execute* – *виконувати*, а необхідно його перекладати як *Provider* або *Contractor*.

Також термін *Реквізити сторін*, що трапляється в заключній частині документів, слід перекладати як *Details of the Parties*. Хоча, дуже рідко, трапляється еквівалент *Requisites*, але найприйнятнішим варіантом перекладу буде

саме термін *Details*.

Ця праця не претендує на вичерпність дослідження в аспектів вивчення перекладного діловодства, що визначає обрану нами проблему перспективною й передбачає низку подальших розвідок.

Література

1. Карабан О. В. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі / О. В. Карабан, Б. М. Колодій, К. А. Кузьміна. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 208 с.
2. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : [Учебное пособие] / Вилен Наумович Комиссаров; ред. предисл. Сергей Филиппович Гончаренко. – М. : ЭТС, 2004. – 424 с.

Науковий консультант – д-р філол. н., професор Пеленейченко Л. М.

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ РОСЛИННОГО СВІТУ
В КІНОПОВІСТІ «ЗАЧАРОВАНА ДЕСНА» О. ДОВЖЕНКА ТА
ЇЇ АНГЛОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

На сьогодні переклад є активним учасником сучасного культурно-історичного процесу, однією з важливих форм міжкультурних взаємин. Окрім посередницької функції, перекладні твори виконують і творчу місію, бо завжди були важливим стимулом розвитку національних мов, літератур, культур.

У середині ХХ століття процес перекладу стає об'єктом усебічного наукового дослідження вітчизняних і зарубіжних перекладачів і мовознавців (З. Бакалової, Л. Бархударова, В. Виноградова, Р. Зорівчак, Т. Казакової, Дж. Катфорда, В. Комісарова, І. Корунця, В. Кухаренко, Л. Латишева, А. Нойтберта, А. Паршина, Я. Рецкера, І. Сіняговської, Л. Черноватого та ін.).

Сьогодні переклад має статус окремої науки з чітко вираженим предметом, об'єктом дослідження, термінологічною системою, яка здатна пояснити й описати основні положення перекладацької діяльності.

Художній переклад є особливим способом міжкультурної комунікації, в основі якого лежить певна система вербальних форм, що містять у собі смисл і значення, виражені засобами однієї мови (мови оригіналу) та перекодовані в іншу (мову перекладу) шляхом різноманітних трансформацій, які стосуються всіх рівнів контактуючих мовних систем [3, с. 38].

Питання перекладу художніх творів українських письменників визначається

потребою дослідження історії художнього перекладу з української англійською мовою, оскільки без вивчення історії іншомовних перекладів творів митців української літератури неможливо повноцінно розвинути теорію художнього перекладу в Україні.

Ім'я О. Довженка – кінорежисера, сценариста, теоретика, письменника – давно й добре відоме не лише в Україні, а й у світі. Його літературні твори перекладені багатьма мовами, зокрема англійською, французькою, іспанською.

Творчість О. Довженка значною мірою досліджена в кінознавстві, мистецтвознавстві, літературознавстві, мовознавстві (М. Гирич, Н. Іванова, О. Кирилюк, С. Мащенко, Н. Медвідь, С. Пензова, О. Поляруш, Г. Табакова та ін.), однак із погляду перекладознавства літературні твори письменника вивчені недостатньо, зокрема в англійській інтерпретації. Відповідно, аналіз оригінальних текстів О. Довженка та їх перекладів є важливим і своєчасним.

Отже, актуальність роботи визначається необхідністю дослідження специфіки впровадження перекладів творів української літератури в контекст англійського літературного простору, а також зумовлена практичним і теоретичним інтересом до творчості О. Довженка.

Мета роботи – проаналізувати особливості перекладу мовних одиниць, що репрезентують рослинний світ (назви дерев, квітів, трав'янистих рослин); порівняти мовні засоби вираження назв рослин в оригінальному тексті кіноповісті «Зачарована Десна» О. Довженка та його англійському перекладі.

Під час перекладу можна натрапити на мовні одиниці, які мають у мові перекладу як один еквівалент або декілька варіантних відповідників, так і на такі лексичні та граматичні одиниці, які не мають у мові перекладу регулярних відповідників, тобто безеквівалентні мовні одиниці [2, с. 38]. Саме в таких випадках перекладачі вдаються до перекладацьких прийомів (трансформацій).

У сучасному перекладознавстві існують різні підходи до класифікації

перекладацьких трансформацій, серед яких найбільш відомими є типології Я. Рецкера [6], А. Паршина [5], В. Комісарова [2], Л. Латишева [4] та ін.

Під час дослідження особливостей перекладу мовних одиниць, що репрезентують рослинний світ (назви дерев, квітів, трав'янистих рослин), було використано класифікацію, яку навів В. Комісаров [2]: 1) лексичні трансформації (перекладацьке транскрибування, транслітерація, калькування, лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція)); 2) граматичні трансформації (синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), членування речень, об'єднання речень, граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення)); 3) лексико-граматичні трансформації (антонімічний переклад, експлікація (описовий переклад), компенсація).

Спираючись на класифікацію перекладацьких трансформацій, наведену В. Комісаровим [2], було здійснено детальний аналіз перекладу кіноповісті О. Довженка, виконаного перекладачем А. Біленком, та виділено прийоми перекладу мовних одиниць, що репрезентують рослинний світ (назви дерев, квітів, трав'янистих рослин).

Під час перекладу А. Біленком було використано всі види трансформацій. Продуктивними прийомами серед граматичних трансформацій є такі:

а) заміни: *нід любисток, порічки чи в тютюн* (1, с. 38) – *among the lovage, currant bushes and tobacco* (7, с. 4);

б) додавання – означеного артиклю *the*: *а вишень* (1, с. 36) – *the cherries* (7, с. 2), *дрімучий тютюн* (1, с. 39) – *the dense tobacco* (7, с. 5), або слів: *Навколо тільки дрімучий тютюн* <...> (1, с. 39) – *Around me there was only the dense tobacco*<...> (7, с. 5);

в) об'єднання речень: *А що робилось на початку літа – огірки цвітуть, гарбузи цвітуть, картопля цвіте. Цвіте малина, смородина, тютюн, квасоля* (1,

с. 36) – *And in early summer with its cucumbers, pumpkins, potatoes, raspberry and black currant bushes, tobacco, beans, sunflowers, poppies, beets, orachs, dill and carrots in bloom it was a feast for the eyes* (7, с. 2);

г) об'єднання складових частин речення: *Вони порались коло цвіту і так прудко літали до соняшника, до маку й додому <...>* (1, с. 39) – *They busied themselves around the flowers and flew so quickly to sunflowers and poppies and back home again* (7, с. 5);

д) синтаксичні уподібнення (дослівний переклад): *велике тютюнове листя* (1, с. 39) – *the large tobacco leaves* (7, с. 5); *огіркові пуп'янки* (1, с. 39) – *cucumber buds* (7, с. 5); *на високий дуб* (1, с. 69) – *on a high oak* (7, с. 28).

Частотними прийомами серед лексичних трансформації є лексико-семантичні заміни, зокрема такі:

а) додавання: *зелені калачики* (1, с. 40) – *green poppy capsules* (7, с. 5); *багато тютюну* (1, с. 36–37) – *the large tobacco patch* (7, с. 2);

б) вилучення слів: *А в малині лежав <...>* (1, с. 41) – *Under the raspberry bushes lay <...>* (7, с. 6);

в) генералізація: *сокорина* (1, с. 69) – *poplar* (7, с. 28); *любисток* (1, с. 39) – *the bushes* (7, с. 4);

г) модуляція: *кукурудзяні тополі* (1, с. 39) – *tall corn stalks* (7, с. 5);

д) перестановка лексичних одиниць: *груш солодких* (1, с. 36) – *sweet pears* (7, с. 2);

е) конкретизація: *цвіли* (1, с. 37) – *grew* (7, с. 2).

Лексико-граматичні трансформації широко представлені прийомом експлікації: *сіни* (1, с. 42) – *entrance hall* («вестибюль»; «передпокій») (7, с. 7); *тин* (1, с. 42) – *the wattle fence* («огорожа з лози, плетений паркан») (7, с. 7); *повітка* (1,

с. 37) – *cattle barn* («сарай для скоту, скотарня») (7, с. 2).

Таким чином, використані прийоми перекладу мовних одиниць, що репрезентують рослинний світ, дали змогу А. Біленку донести до англомовного читача творчий задум письменника О. Довженка.

Порівняльний аналіз вербального вираження художніх образів у різних перекладах художнього твору залишається актуальною перспективою перекладознавчих досліджень.

Література

1. Довженко О. П. Зачарована Десна / О. П. Довженко // Твори : В 5-ти томах / О. П. Довженко. – К. : Дніпро, 1983. – Т. 1. – С. 36–81.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). [Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
3. Коптілов В. В. Першотвір і переклад : Роздуми і спостереження / В. В. Коптілов. – К. : Дніпро, 1972. – 215 с.
4. Латышев Л. К. Технология перевода / Л. К. Латышев. – М. : Академия, 2005. – 317 с.
5. Паршин А. Теория и практика перевода / А. Паршин. – М. : Сов. Энциклопедия, 1991. – 215 с.
6. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода / Я. И. Рецкер. – М. : Международные отношения, 1974. – 240 с.
7. Dovzhenko Oleksandr. The Enchanted Desna. Tr. Anatole Bilenko / Oleksandr Dovzhenko. – Kyiv : Dnipro, 1982. – 37 p.

Науковий консультант – канд. філол. н. Дорошина Л. Ф.

**КОМУНІКАТИВНА ОСОБИСТІТЬ
АМЕРИКАНСЬКОГО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ
(соціолінгвістичний і перекладний аспекти)**

Дослідження питання про відтворення в перекладі комунікативної особистості американського військовослужбовця є актуальним, оскільки відповідає антропоцентричному підходу до аналізу мовних явищ, демонструє роль когнітивної інформації у вивченні функціонування мови й у перекладі, орієнтує на вирішення практичних завдань удосконалення якості перекладу. Мовна особистість американського військового вивчена недостатньо, а перекладний аспект проблеми ще не висвітлювався в науковій літературі. Потреба у виявленні особливостей перекладного аспекту комунікативної особистості зумовлює актуальність теми цієї роботи.

Мета роботи – виявити риси комунікативної особистості представників американської військової еліти й обґрунтувати способи їх відтворення в українському перекладі.

Дослідження здійснено на засадах семантичного та когнітивно-прагматичного підходу [1; 2; 3]. У результаті критичного аналізу наукової літератури сформовано теоретичні засади дослідження.

У нашому розумінні **комунікативна особистість** – це носій комунікативної свідомості, що формується та розвивається у соціумі, у певних соціальних групах і виявляється в дискурсивному просторі – у спілкуванні, стереотипах поведінки, використанні мовних одиниць і продукуванні тексту [3]. Комунікативна особистість у соціолінгвістичному аспекті моделюється з позицій або заданого

соціального типу, або певних знаків, що аналізуються як індикатори статусу або ролі.

У роботі доведено, що військовослужбовці належать до елітарних кіл. Військова еліта – це офіцерський корпус, представники якого уособлюють найкращі моральні та вольові риси особистості. Соціальна природа військової еліти полягає в існуванні військовослужбовців як певного соціально-професійного прошарку, з якого природним і раціонально-організованим шляхом виділяється його краща частина відповідно до вищих критеріїв професійної компетентності, соціально-громадянської зрілості, моральної чистоти, інтелектуальної досконалості і культурного розвитку. Ця частина громадян виділяється шляхом внутрішнього діалектичного розвитку під впливом об'єктивних і суб'єктивних факторів функціонування суспільства, держави, особистості [там само].

Модель дослідження включала такі етапи (з використанням відповідних методів аналізу матеріалу): виявлення когнітивних ознак комунікативної особистості (ціннісні пріоритети, особливості картини світу, національні й особистісні стереотипи поведінки); встановлення прагматичних характеристик – пріоритетних стратегій у повсякденному спілкуванні, військовому та конфліктному дискурсах; пошуки засобів відтворення зазначених ознак у перекладі. Особливості відтворення в перекладі прагматичних ознак комунікативної особистості полягають у таких етапах дослідницької роботи: добір типів дискурсів і типів ситуацій, у яких виявляються риси комунікативної особистості; аналіз інтенцій, стратегій і тактик представників аналізованого прошарку; аналіз синонімічних рядів і вибір відповідника перекладу, що найбільшою мірою відтворює прагматичний потенціал мовлення особистості.

Як показав аналіз ціннісних орієнтацій, головними пріоритетами військової служби є надійність, честь, відвага, безкорисливість, відданість своїй країні й армії. Ці цінності формуються у військових ще на початку служби і з часом посилюються. Кожний військовослужбовець, приймаючи військову присягу, дає

клятву беззаперечно виконувати всі накази командирів. Дисциплінованість – щонайперша доблесть воїна.

До сучасних цінностей американського військового належать: честь, відданість, повага, обов'язок, надійність, безкорислива служба та відвага. Всі моральні цінності широко відображені в мові та вчинках військових.

Особливе місце в культурі стосунків військовослужбовців посідають етичні й естетичні аспекти. Це пояснюється, по-перше, тим, що мораль є головним засобом регулювання міжособистісних відносин; по-друге, вона, не будучи специфічним видом людської діяльності (як, наприклад, політична, військова і т. ін.), пронизує практично будь-яку з них, виступаючи як аспект, сторона, момент соціальної діяльності. Службовий етикет офіцера – складна система духовних якостей особистості, яка реалізується в повсякденній діяльності. У системі службового етикету офіцера можна виокремити такі складові: простота, уважність і чуйність у стосунках *начальник – підлеглий*; мистецтво контакту з підлеглими; звернення на «Ви»; контролювання тону розмови.

Мова професійного військового має низку лексичних, граматичних та орфоепічних особливостей, зумовлених специфікою військової діяльності та спілкування. До цих особливостей належать ясність і стислість формулювань думок, застосування загальноприйнятих й узаконених лексичних зворотів і скорочень. Специфічні терміни, умовні найменування, різного роду професійні поняття, з одного боку, полегшують взаєморозуміння досвідчених фахівців, а з іншого, – ускладнюють засвоєння спеціальності молоддю. Молоді офіцери нерідко вживають жаргонні слова, намагаючись тим самим «стати доступнішими», швидше порозумітися з підлеглими.

Що ж стосується синтаксичних особливостей військового дискурсу, то вони представлені широким використанням конструкцій у пасивному стані, неповних і клішованих речень, а також наявністю наказового способу. У мовленні військових особливо широко представлені інфінітивні конструкції, оскільки інфінітив виражає повинність, необхідність здійснення дії, категоричний наказ і надає

динаміку дії. Невизначено-особові і безособові конструкції підкреслюють нерівні позиції. Крім того, військовослужбовці часто використовують об'єктивну модальність, за допомогою якої підкреслюється і посилюється авторитет відправника повідомлення. Широко застосовується модальність облігатива.

У спілкуванні рівних за статусом і званням військовослужбовців виявлена простота висловлювань, дружні звертання, а також використання великої кількості лайливих слів.

Аналіз обраних для аналізу кінофільмів дав змогу вивити пріоритетні типи комунікативних стратегій англomовних військовослужбовців:

- а) комунікативна стратегія домінування,
- б) комунікативна стратегія підтримки,
- в) комунікативна стратегія кооперації,
- г) комунікативна стратегія холодної ввічливості,
- д) комунікативна стратегія згладжування ситуації.

У свідомості американців створено модельний еталон представників військової еліти, який визначає і модельний еталон мовної особистості. Він включає такі риси:

- представник американської військової еліти – вихований, стриманий чоловік. Ця риса відображається у ознаках мовної особистості: конфліктні ситуації вирішуються за допомогою спілкування принаймні зі стратегіями нейтральної або холодної ввічливості;

- американський військовослужбовець – еталон мужності, відваги та відданості. Ця риса відображається у вчинках і мові військових. Вони завжди готові ризикувати своїм життям заради безпеки та миру в усьому світі;

- військовослужбовець США – це відданий товариш, командир і підлеглий.

Перебуваючи весь час пліч-о-пліч зі своїми бойовими товаришами, військові дуже прив'язані один до одного, і це виявляється не тільки у вчинках, а й у звертанні «брат» один до одного;

- представники англомовної військової еліти – справжні патріоти своєї країни. Більшість із них вступили до армії США, бо прагнули захистити свою країну від загрози терористичних актів.

У роботі обґрунтовано умови адекватного відтворення рис мовної особистості представників американської військової еліти в перекладі. До них належать такі:

- виділення маркерів теми дискурсу – ключових слів, що найбільш точно відтворюю спрямованість розмови англомовної військової еліти, – і пошуки відповідників у мові перекладу;

- виділення ключових слів, що передають ціннісні пріоритети американських військових у ході розмови;

- добір відповідників, що найточніше передають стратегії кооперації, співпраці, вживання гумору й іронії;

- добір відповідників, що відтворюють поведінку мовної особистості у конфліктному дискурсі.

Перспективу дослідження вбачаємо у виявленні еволюційних змін в уявленнях про представників американської військової еліти та обґрунтуванні способів їх відтворення в перекладі.

Література

1. Бондаренко Я. О. Дискурс акцентуєваних мовних особистостей: комунікативно-когнітивний аспект (на матеріалі персонажного мовлення в сучасній американській художній прозі) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

канд. філол. наук за спец. 10.02.04 «Германські мови» / Я. О. Бондаренко. – К., 2002. – 20 с.

2. Боринштейн Е. Р. Личность: ее языковые ценностные ориентации / Е. Р. Боринштейн, А. А. Кавалеров. – Одесса : Астропринт, 2001. – 168 с.

3. Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.

Науковий консультант – д-р філол. н., професор Пеленейченко Л. М.

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Актуальність теми зумовлена, по-перше, потребою поглибленого вивчення фразеологічних одиниць, по-друге увагою вчених до проблеми перекладу фразеологічних одиниць. Дослідження способів формування фразеологічних одиниць сприяє визначенню семантичних властивостей аналізованих фразеологічних одиниць та їх урахуванню у перекладі.

Роботи М. Ф. Алефіренка, В. В. Виноградова, О. В. Куніна, М. І. Мостового та інших учених у цілому створили передумови для дослідження комплексу питань, пов'язаних із цією проблемою [1; 4; 6; 8].

Мета дослідження – виявити особливості прагматичного аспекту перекладу фразеологічних одиниць у художньому тексті.

Об'єкт – фразеологічні одиниці в художньому тексті.

Предмет – специфіка прагматичного аспекту перекладу фразеологічних одиниць у художньому тексті.

Фразеологічні одиниці належать до словникового складу мови, а фразеологія – до складу лексикології головним чином із тієї причини, що фразеологізми аналізують як еквіваленти слів, а лексикологія – як лінгвістична дисципліна, що вивчає словниковий склад мови, тобто слова та їх еквіваленти. Таким чином, слід детально дослідити теорію еквівалентності фразеологічної одиниці слова. Вона має безпосереднє відношення до теорії ідентифікації експресивних фактів, розробленої Ш. Баллі, який указував, що узагальненою ознакою фразеологічного звороту, що заміняє всі інші, є можливість або

неможливість підставити замість відповідного звороту одне слово. Таке слово Ш. Баллі називав словом-ідентифікатором [3, с. 289–293].

Основними рисами фразеологізмів є **образність та експресивність**, саме цими особливостями стали звороти відрізняються від слів.

Кожна фразеологічна одиниця містить повідомлення, яке передає адресату, і повинна бути зрозумілою для нього. Сприймаючи отриману інформацію через фразеологічні одиниці, адресант уступає в певні особисті стосунки з адресатом. Такі відносини можуть мати різний характер, наприклад, інтелектуальний характер, що слугує для адресата лише джерелом інформації про деякі факти і події, які його не стосуються і не становлять для нього інтересу. Здатність ідіом утворювати комунікативний ефект, викликати в адресата певне ставлення до повідомлення, здійснювати прагматичний вплив на одержувача інформації, називається прагматичним аспектом або прагматичним потенціалом [4, с. 85–87].

У перекладі необхідно враховувати і денотативний, конотативний компоненти змісту, і прагматичний компонент, що являє собою відношення між мовним вираженням і учасниками комунікації – відправником і одержувачем інформації. У процесі перекладу здійснюється прагматична адаптація вихідного тексту, тобто внесення певних поправок на соціально-культурні, психологічні й інші відмінності між одержувачами оригінального та перекладного текстів. Поряд із зіставленням різних мовних систем, у процесі перекладу відбувається зіставлення різних культур. Прагматичний фактор є одним із найбільш важливих чинників, що визначають не тільки спосіб реалізації процесу перекладу, але й обсяг переданої в перекладі інформації. Йдеться про суперечності між двома тенденціями: експлікацією й імплікацією інформації. Облік цих тенденцій має принципове значення для розуміння сутності прагматичної адаптації.

Утілення прагматичного впливу на одержувача інформації складає важливу частину будь-якої комунікації, в тому числі і міжмовної. Встановлення необхідного прагматичного відношення адресата перекладу, якому передається повідомлення, залежить від вибору перекладачем мовних засобів у створенні тексту

перекладу. Вплив на хід і результат процесу перекладу, необхідність відтворення прагматичного потенціалу оригіналу і прагнення забезпечити вплив на адресата перекладу називається прагматичним аспектом або прагматикою перекладу [4, с. 90–92].

Перекладач, виступаючи у ролі адресата оригіналу, намагається отримати інформацію, яка знаходиться в ньому, для цього він повинен володіти тими ж знаннями, якими володіють носії оригіналу. Успішне виконання функції перекладача передбачає всебічне знання історії, культури, літератури, звичаїв, сучасного життя й інших реалій народу, який спілкується мовою оригіналу. Прагматичні проблеми перекладу безпосередньо пов'язані з жанровими особливостями оригіналу і типом адресатів, для яких він призначається.

Твори художньої літератури будь-якою мовою звернені, в першу чергу, до носіїв мови, вони мають загальнолюдську цінність і часто перекладаються різними мовами. Разом із тим, у них нерідко трапляється опис фактів і подій, пов'язаних з історією окремого народу, побутом, звичаями, назвами національних страв, предметів одягу тощо. Все це вимагає внесення поправок на прагматичні відмінності між мовою оригіналу і мовою перекладу для забезпечення адекватного розуміння тексту адресатом перекладу.

Серед різних аспектів перекладу чільне місце відведено мовному аспекту, тому що саме завдяки мові, яка багата на ідіоми, передається вся інформація закладена в оригіналі. Без мови, бідної на фразеологічні одиниці, не було б і самого перекладу, оскільки перекладач має справу із двома мовами, важливим видається усвідомлене знання ним усіх особливостей цільової мови, порівняно з вихідною мовою [10, с. 58–60].

Багато фразеологічних одиниць подається у загальних перекладних словниках. В «Англо-українському фразеологічному словнику» зібрана велика кількість українських фразеологічних одиниць з їх англійськими відповідниками, що дуже корисно для перекладачів.

Для адекватного перекладу фразеологічних одиниць головним є знання великої кількості фразеологічних одиниць в українській та англійській мовах та їх співвідношення.

Порівняльний аналіз перекладу – аналіз форми і змісту фразеологічних одиниць перекладу, порівняно з формою і змістом оригіналу. У процесі перекладу встановлюються певні відношення між двома текстами різними мовами (текстом оригіналу і текстом перекладу). Порівнюючи такі тексти, можна розкрити внутрішній механізм перекладу, виявити еквівалентні одиниці, а також знайти зміни форм і змісту, які здійснюються при заміні одиниці оригіналу еквівалентної їй одиниці тексту перекладу [2, с. 17], наприклад, у перекладі ідіом *man of his word* – *людина слова*, *black sheep* – *паршива вівця* використовується дослівний переклад без заміни, а перекладаючи ідіоми *man of parts* – *талановита людина*, *put on airs* – *поводити себе надмірно*, *to have a yellow streak* – *боязливий*, вдаються до прийому смислового розвитку в перекладі.

Значно рідше виникає необхідність прагматичної перебудови ідіом у перекладі науково-технічних матеріалів, розрахованих на фахівців, які мають однаковий рівень знань і володіють приблизно однаковою кількістю фонові інформації в усіх країнах. Такі повідомлення добре розуміють учені, які опанували різні мови, і пояснення доводиться давати лише відносно назв фірм, національних одиниць виміру, специфічних номенклатурних найменувань [2, с. 19].

Для перекладу фразеологічних одиниць необхідно знати значення фразеологічної одиниці і коректно передати її смисл. Оскільки фразеологічні одиниці в більшості випадків мають національне забарвлення, вони не мають абсолютного відповідника в іншій мові, наприклад, *a reering Tom* – *дуже допитлива людина*.

Труднощі перекладу фразеологічних одиниць полягають у тому, що перекладач повинен уміти їх розпізнавати і знайти відповідний український варіант. Фразеологічні одиниці не можна перекладати дослівно: *as true as steel* – *надійна людина*, *to wear one's heart upon one's sleeve* – *душа компанії*, *to keep to*

oneself – бути відлюдкуватим, *open-minded* – авантюрист, відкрита людина з широким кругозором, *close-minded* – консерватор, старомодна людина, *absent-minded* – неуважний, *laid-back* – спокійна людина, *self-conscious* – сором'язливий, невпевнений у собі, *cool-headed* – холоднокровна людина, *hot-headed* – людина з гарячою головою, *two-faced* двоєдушна людина, *slimeball* – підла людина, *big-headed* – зарозуміла, *пихата* людина [7, с. 102–103].

Важливу роль у забезпеченні **прагматичної адекватності** перекладу відіграють і **соціолінгвістичні фактори**, що зумовлюють різницю в мовленні окремих груп носіїв мови. Додаткові труднощі для забезпечення всебічного розуміння адресатом перекладу повідомлення, можуть виникнути в зв'язку з наявністю в тексті оригіналу відхилень від загальнонародної норми мови оригіналу.

Отже, останнім часом залучають прагматичну інформацію для аналізу структур мовних одиниць і їх функціонування в розмовній і літературній англійській мові [11, с. 62], що означає: мову почали вивчати з функціональної точки зору, тобто з точки зору особливостей використання мови в актах мовного спілкування. Значний прагматичний потенціал фразеологізмів викликає зацікавленість багатьох учених і потрапляє в контекст сучасних наукових робіт у вивченні фразеологічного матеріалу. Функціонування фразеологічних одиниць у мовленні багато в чому залежить від прагматичних аспектів ситуації спілкування (час, місце, соціальне положення, взаєморозуміння, світобачення та ін.). Серед розмаїття фразеологічних одиниць існують загальні фразеологізми й індивідуально-авторські [9, с. 92], якщо перші зафіксовані словниками, то другі, як правило, до словників не потрапляють.

Труднощі перекладу фразеологічних одиниць, ідіом пов'язані, по-перше із певною складністю їх ідентифікації (стале словосполучення може сприйматися як вільне, нестале сполучення слів); по-друге, з їх етноспецифікою, тому перекладач не повинен локалізувати текст у процесі перекладу, тобто, вносити надмірну кількість елементів культури мови перекладу, разом із тим, повинен передати

відповідним чином етноспецифічність сталих висловів; по-третє, труднощі перекладу фразеологізмів пов'язані з їх емоційною насиченістю, що може бути різною в різних мовах; по-четверте, труднощі перекладу пов'язані із наявністю кількох перекладених відповідників. Тож тема видається перспективною для подальших досліджень.

Література

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології / М. Ф. Алефіренко. – Харків : Вища школа, Вид-во при Харк. ун-ті, 1987. – 135 с.
2. Алехина А. И. Идиоматика современного английского языка / А. И. Алехина. – Минск : Высшая школа, 1982. – 176 с.
3. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли – М. : Издательство иностранной литературы, 1961. – 394 с.
4. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1977. – 367 с.
5. Владовская И. С. Сборник фразеологических словосочетаний и идиом разговорного английского языка / И. С. Владовская. – М. : Высшая школа, 1970. – 450 с.
6. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М. : Наука, 1986. – 480 с.
7. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка / А. В. Кунин. – М. : Наука, 1972. – 270 с.
8. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови / М. І. Мостовий. – Харків : Вища школа, 1993. – 345 с.
9. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах / Уклад. : В. В. Яременко та ін. – К. : Нова школа, 1999. – Т. 4. – 1060 с.
10. Середина К. Г. Идиоматика в английской речи / К. Г. Середина и др. – Львов : Просвещение, 1971. – 450 с.

11. Шехтман Н. А. Практикум по фразеологии современного английского языка / Н. А. Шехтман. – Львов : Просвещение, 1971. – 328 с.

Науковий консультант – канд. філол. н., доцент Приступа Т. І.

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ»
Збірник статей**

Відповідальний за випуск: *Льченко О. А.*